

رابطه بین عزت نفس و سرزندگی تحصیلی دانش آموزان دارای اختلال بینایی (مطالعه

موردی: مرکز نابینایان مهرشهر زاهدان)

ذبیح الله الهی^۱، عابده باشام^۲، مرضیه دلوکیان^۳، سودابه جدگال^۴

۱. استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)
۲. دانشجوی کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی، دانشگاه بین المللی چابهار، سیستان و بلوچستان، ایران.
۳. دانشجوی کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی، دانشگاه بین المللی چابهار، سیستان و بلوچستان، ایران.
۴. دانشجوی کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی، دانشگاه بین المللی چابهار، سیستان و بلوچستان، ایران.

فصلنامه راهبردهای نو در روان شناسی و علوم تربیتی، دوره پنجم، شماره نوزدهم، پاییز ۱۴۰۲، صفحات ۸۹-۹۶

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین عزت نفس و سرزندگی تحصیلی دانش آموزان دارای اختلال بینایی (مطالعه موردی: مرکز نابینایان مهرشهر زاهدان) بود. روش پژوهش از نوع توصیفی رویکرد پیمایشی و از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش شامل ۵۳ نفر از نابینایان (۲۶ نفر پسر- ۲۷ نفر دختر) که در این مرکز مشغول به تحصیل هستند می باشد به علت محدود بودن تعداد دانش آموزان به صورت سرشماری کلیه ۵۳ نفر انتخاب شدند. ابزار اندازه گیری دو پرسشنامه سرزندگی تحصیلی حسین چاری و دهقانی زاده (۱۳۹۱) و پرسشنامه عزت نفس توسط کوپر اسمیت (۱۹۶۷) استفاده شد. همچنین جهت برآورد ضریب پایایی آزمون از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب آلفا برای پرسشنامه ها به ترتیب ۰/۸۸ و ۰/۸۱ به دست آمد. در نتیجه پایایی آزمون تأیید شد. داده های به دست آمده با استفاده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون گام به گام با نرم افزار SPSS 20 مورد تحلیل قرار گرفتند. نتایج نشان داد بین عزت نفس و سرزندگی تحصیلی دانش آموزان دارای اختلال بینایی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

واژه های کلیدی: عزت نفس، سرزندگی تحصیلی، اختلال بینایی.

مقدمه

به طور کلی در جامعه و همچنین سیستم های آموزشی توجه کافی به دانش آموزان با نیازهای آموزشی ویژه ندارند. دانش آموزان کم بینا یک دسته از دانش آموزان نیازهای آموزشی ویژه هستند. در نتیجه کمبود مهارت ها و توانایی های آموزشی برای برخورد با دانش آموزان کم بینا، دانش آموزان با چالش های تحصیلی مواجه می شوند و ممکن است دستورالعمل های آموزشی مناسبی دریافت نکنند (اوکانجی^۱ و همکاران، ۲۰۲۰). در برخی از مؤسسات آموزشی، روش های تدریس به درستی ارزیابی نمی شود و بنابراین معلمان دانش کافی در مورد تکنیک های مختلفی که برای آموزش دانش آموزان دارای نقص بینایی استفاده می شود مانند استفاده از مواد بریل، تهیه سمعک، نمودارهای لمسی و ... ندارند (لورنز و سوارتز^۲، ۲۰۱۶). همچنین دانش آموزان دارای اختلالات بینایی در پردازش اطلاعات بصری و تکمیل تکالیف نوشتاری خود کند هستند زیرا در مقایسه با دانش آموزان با بینایی عادی زمان بیشتری برای خواندن یک متن صرف می کنند. همچنین خواندن و نوشتن به خط بریل و همچنین دریافت اطلاعات از منابع لمسی زمان بر است؛ بنابراین، آن ها به زمان زیادی برای پردازش اطلاعات شنیداری نیاز دارند (هاینز^۳ و همکاران، ۲۰۲۲)؛ بنابراین بسیاری از دانش آموزان کم بینا با مشکلات و ناکامی های آموزشی در سطح تحصیل مواجه هستند. شناسایی برخی از ویژگی های روان شناختی که به دانش آموزان در غلبه بر ناملایمات کمک می کنند، شکوفایی دانش آموزان کم بینا را افزایش می دهد. سرزندگی تحصیلی یکی از ویژگی هایی است که به طور مثبت با باورها، احساسات و رفتارهای مرتبط با پیشرفت دانش آموزان ارتباط دارد (بوستویک^۴ و همکاران، ۲۰۲۲).

سرزندگی تحصیلی به عنوان ظرفیتی برای پیمایش موفقیت آمیز ناملایمات معمولی تجربه شده در طول دوره مدرسه مفهوم سازی شده است. مطالعات نشان داده اند که رابطه مثبتی بین سرزندگی تحصیلی و باورها، احساسات و رفتارهای مرتبط با پیشرفت دانش آموزان وجود دارد (فانگ و کیم^۵، ۲۰۲۱). سرزندگی تحصیلی به عنوان یک دارایی روان شناختی در نظر گرفته می شود که به عنوان توانایی دانش آموزان برای مدیریت موفقیت آمیز ناملایمات جزئی که معمولاً در طول تحصیل روزمره با آن مواجه می شوند تعریف می شود (وایسنفلز^۶ و همکاران، ۲۰۲۲). چنین ناملایماتی شامل دریافت بازخورد منفی یا نمره کمتر از پیش بینی شده در یک کار، کاهش موقت انگیزه و مشارکت، مشکلات در روابط با همسالان و معلمان و فشارهای مرتبط با آزمون ها و امتحانات است. سرزندگی تحصیلی از تاب آوری تحصیلی متمایز می شود که به عنوان پاسخ مورد نیاز برای مقابله با ناملایمات عمده مانند قلدری، امتناع از مدرسه، کم کاری مزمن و غیره دیده می شود (ژو و وانگ^۷، ۲۰۲۳). بر این اساس، سرزندگی تحصیلی را می توان به عنوان یک پاسخ فعال به ناملایمات که به اکثر دانش آموزان مدرسه مربوط می شود و تاب آوری به عنوان یک پاسخ ماسبق که خوشبختانه به اقلیت مربوط است، انتظار می رود دانش آموزانی که سطح بالایی از سرزندگی تحصیلی دارند، طیفی از راهبردهای

¹ - Okonji

² - Lourens & Swartz

³ - Heinze

⁴ - Bostwick

⁵ - Fong & Kim

⁶ - Weißenfels

⁷ - Xu & Wang

شناختی، عاطفی و رفتاری و خودتنظیمی را داشته باشند و از آن‌ها استفاده کنند که آن‌ها را قادر می‌سازد تا در مواجهه با ناملایمات به‌طور فعال پیشرفت خود را حفظ کنند و یا با موفقیت بر ناملایمات غلبه کنند تا سطوح پیشرفت را به سطوح قبلی (بالا تر) برگردانند (فانگ و کیم^۱، ۲۰۲۱)؛ بنابراین تا حدودی شگفت‌انگیز است، با توجه به شواهدی مبنی بر ارتباط سرزندگی تحصیلی با باورها (مثلاً عزت نفس)، احساسات (لذت)، رفتارها (تلاش) که به موفقیت کمک می‌کنند (آکوستا-گونزاگا^۲، ۲۰۲۳).

عزت نفس به‌عنوان نگرش مثبت یا منفی نسبت به خود تعریف می‌شود. همچنین آن را از خصوصیات دوست داشتن یا دوست نداشتن خود می‌دانند. در محیط آموزشی، ادراک مثبت یا منفی دانش‌آموزان از ارزش و توانایی خود است. همچنین به‌عنوان سطح اعتقاد دانش‌آموز در کسب نمرات خوب در نظر گرفته می‌شود (ژانگ^۳ و همکاران، ۲۰۲۲).

در مورد عزت نفس در افراد کم‌بینا، نگرش‌ها و رفتارهای آن‌ها، بسیاری از مطالعات انجام‌شده در چندین کشور بر روی کودکان و نوجوانان، با استفاده از ابزارهای مختلف ارزیابی نتایج و نتیجه‌گیری این مطالعات می‌باشد، نشان دادند حدود ۷۰ درصد از کودکان بین سطح «طبیعی» و «بالا» از عزت نفس نمره گرفتند. (صالح و کاکیزاوا^۴، ۲۰۲۲). علاوه بر این، میکلیاوا و گورکویا^۵ (۲۰۱۹) معتقدند که «نوجوانان کم‌بینا از نظر شاخص‌های عزت نفس مشابه نمونه هم‌تایان «سالم» خود می‌باشند احتمالاً، توسعه تصورات در مورد زندگی خود و روابط با جهان مطابق با قوانین جهانی و شکل‌گیری شخصی بدون توجه به وضعیت بینایی در نوجوانی اتفاق می‌افتد.

عزت نفس بالا از طریق کاهش استرس رابطه قوی با سرزندگی دارد و عزت نفس پایین منجر به افسردگی می‌شود. همچنین از طریق عزت نفس دانش‌آموزان به ارزیابی و خودشناسی خود می‌پردازد. عزت نفس را نمی‌توان به‌طور دقیق اندازه‌گیری کرد. عزت نفس بالا ممکن است به دلیل قدردانی موجه از شایستگی‌ها، شایستگی‌ها، موفقیت‌های شخصی باشد (فرناندز^۶ و همکاران، ۲۰۲۲)؛ اما همچنین ممکن است به دلیل احساس برتری نسبت به دیگران باشد. از سوی دیگر دانش‌آموزانی که سطح عزت نفس پایین دارند، به دلیل عدم درک دقیق از نقاط ضعف خود احساس حقارت و ناامنی می‌کنند. عزت نفس بالا از طریق ایجاد اشتیاق، عزم و انرژی در دانش‌آموزان، آن‌ها را در دستیابی به اهداف کمک می‌کند. از سوی دیگر، عزت نفس پایین می‌تواند منجر به سطح پایین انگیزه یا فقدان کامل انگیزه دانش‌آموزان شود (رحیمی، ۱۴۰۱). بوستویک^۷ و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی مشاهده کردند بین شایستگی درک شده و سرزندگی تحصیلی رابطه وجود دارد. فرناندز^۸ و همکاران (۲۰۲۲) و لیو^۹ و همکاران (۲۰۲۲) گزارش کردند عزت نفس را به‌عنوان یکی از عوامل اصلی اضطراب و کاهش سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشد و بر اهمیت تقویت عزت نفس دانش‌آموزان برای کاهش مشکلات اضطرابی آن‌ها و بهبود سلامت روان آن‌ها در کالج تأکید کردند.

^۱ - Fong & Kim

^۲ - Acosta-Gonzaga

^۳ - Zhang

^۴ - Salih, & Kakizawa

^۵ - Miklyeva, & Gorkovaya

^۶ - Fernandes

^۷ - Bostwick

^۸ - Fernandes

^۹ - Liu

همچنین رابطه بین عزت نفس با خودکارآمدی عمومی و پرورش سرزندگی تحصیلی دانش آموزان تأیید شده است (ژانگ^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). ین^۲ (۲۰۲۲) نیز در پژوهشی رابطه متقابل بین عزت نفس، سازگاری مدرسه و شادی در دانش آموزان دبیرستانی کره ای مورد تأیید قرار دارد. حیدریه زاده و رحیمی (۱۴۰۱) دریافتند بین شادکامی و عزت نفس در بین دانشجویان رابطه وجود دارد. در پژوهشی میرگل و همکاران (۱۳۹۸) مشاهده کردند عزت نفس در پیش بینی خودکارآمدی دانش آموزان تأثیر دارد. حفظ و افزایش عزت نفس دانش آموزان و برخورد به موقع با افسردگی آن ها، می تواند موجب بالا رفتن کیفیت تحصیلی و رفتاری دانش آموزان در محیط مدرسه و خانواده باشد (کیانی و همکاران، ۱۳۹۶).

بررسی ها و گزارش ها حاکی از این واقعیت است که در خصوص رابطه بین عزت نفس و سرزندگی تحصیلی دانش آموزان دارای اختلال بینایی (مطالعه موردی: مرکز نابینایان مهرشهر زاهدان) هیچ مطالعه و تحقیق مدون و جامعی صورت نگرفته است؛ بنابراین سؤال اصلی پژوهش چنین است که آیا بین عزت نفس و سرزندگی تحصیلی دانش آموزان دارای اختلال بینایی مرکز نابینایان مهرشهر زاهدان رابطه وجود دارد؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی رویکرد پیمایشی و از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش شامل ۵۳ نفر از نابینایان (۲۶ نفر پسر- ۲۷ نفر دختر) که در این مرکز مشغول به تحصیل هستند می باشد به علت محدود بودن تعداد دانش آموزان به صورت سرشماری کلیه ۵۳ نفر انتخاب شدند. ابزار اندازه گیری دو پرسشنامه سرزندگی تحصیلی حسین چاری و دهقانی زاده (۱۳۹۱) و پرسشنامه عزت نفس توسط کوپر اسمیت (۱۹۶۷) استفاده شد.

پرسشنامه عزت نفس توسط کوپر اسمیت (۱۹۶۷) تهیه و تدوین شده است. این مقیاس دارای ۵۸ ماده است که ۸ ماده آن دروغ سنج است. در مجموع ۵۰ ماده آن به ۴ مقیاس عزت نفس خود، عزت نفس اجتماعی، همسالان، عزت نفس خانواده و عزت نفس مدرسه تقسیم شد. این مقیاس علاوه بر ۴ خرده مقیاس، یک نمره کلی به دست می دهد. در مطالعه شکرشکن و نیسی (۱۳۷۳) ضرایب اعتبار از طریق روش همبسته کردن نمره های آزمون با معدل سال آخر آنان محاسبه گردید. ضرایب به دست آمده برای پسران ۰/۶۹ و برای دختران ۰/۷۱ بودند که در ۰/۰۰۱ معنی دار بوده است. در تحقیق شکرشکن و نیس (۱۳۷۳) ضرایب پایایی آزمون به روش بازآزمایی برای دانش آموزان پسر و دختر به ترتیب ۰/۹۰ و ۰/۹۲ گزارش شده است.

پرسشنامه سرزندگی تحصیلی توسط چاری و دهقانی زاده در سال ۱۳۹۱ تهیه شده است. پرسشنامه دارای ۹ گویه است که با الگوگیری از مقیاس سرزندگی تحصیلی مارتین و مارش-۲۰۰۶ که چهار گویه داشت توسعه دادند. نتایج نشان داد که ضرایب آلفای کرونباخ به دست آمده با حذف یک گویه برابر مطلوب و ضریب بازآزمایی مورد قبول بود. همچنین دامنه همبستگی گویه ها با نمره کل بین ۰/۵۱ تا ۰/۶۸ می باشد. این نتایج بیانگر این است که گویه ها از همسانی درونی و ثبات رضایت بخشی برخوردارند.

¹ - Zhang

² - In

همچنین جهت برآورد ضریب پایایی آزمون از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب آلفا برای پرسشنامه‌ها به ترتیب ۰/۸۸ و ۰/۸۱ به دست آمد. در نتیجه پایایی آزمون تأیید شد. داده‌های به دست آمده با استفاده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون گام به گام با نرم افزار SPSS 20 مورد تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

میانگین و انحراف معیار شاخص عزت نفس و سرزندگی تحصیلی آزمودنی‌ها به تفکیک جنسیت در جدول ۱ پرداخته شده است.

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار نمرات عزت نفس و سرزندگی تحصیلی آزمودنی‌ها به تفکیک جنسیت

آزمون	جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
سن	پسر	۲۶	۹/۲۳	۲/۰۸۴
	دختر	۲۷	۸/۶۷	۲/۱۶۶
عزت نفس	پسر	۲۶	۳۵/۵۸	۱۰/۵۸۰
	دختر	۲۷	۳۶/۶۷	۸/۹۲۳
سرزندگی تحصیلی	پسر	۲۶	۳۳/۱۵	۸/۱۱۸
	دختر	۲۷	۳۶/۲۶	۵/۵۰۲

بر اساس جدول ۱، مشاهده می‌گردد که میزان میانگین سن در دانش‌آموزان پسر بیشتر از دانش‌آموزان دختر، میزان میانگین عزت نفس در دانش‌آموزان دختر بیشتر از دانش‌آموزان پسر و میزان میانگین سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان دختر بیشتر از دانش‌آموزان پسر می‌باشد. همچنین میزان انحراف معیار سن در دانش‌آموزان دختر بیشتر از دانش‌آموزان پسر، میزان انحراف معیار عزت نفس در دانش‌آموزان دختر بیشتر از دانش‌آموزان پسر و میزان انحراف معیار سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان پسر بیشتر از دانش‌آموزان دختر می‌باشد. برای آزمون فرضیه پژوهش و بررسی رابطه بین عزت نفس و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دارای اختلال بینایی مرکز نابینایان مهرشهر زاهدان با توجه به نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف اسمیرنوف، از آزمون همبستگی پارامتریک پیرسون استفاده شد.

جدول ۲. آماره‌های آزمون همبستگی عزت نفس و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دارای اختلال بینایی

متغیر	عزت نفس	سرزندگی تحصیلی
عزت نفس	همبستگی پیرسون	۰/۸۲۷
	p مقدار	۰/۰۰۰
سرزندگی تحصیلی	همبستگی پیرسون	۰/۸۲۷
	p مقدار	۰/۰۰۰

با توجه به جدول ۲، ضریب پیرسون مثبت می‌باشد، لذا با افزایش یک متغیر، متغیر دیگر نیز افزایش می‌یابد. همچنین p مقدار محاسبه شده در این فرضیه، برابر با ۰/۰۰۰۱ می‌باشد که کمتر از ۰/۰۵ است ($p > ۰/۰۵$)، لذا بین متغیرها رابطه معنی دار وجود دارد و فرض صفر رد می‌شود. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که بین عزت نفس و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دارای اختلال بینایی مرکز نابینایان مهرشهر زاهدان، در سطح معنی داری ۰/۰۵ رابطه معنی دار و به صورت مستقیم وجود دارد ($p > ۰/۰۵$) و فرض تحقیق تأیید می‌شود. با توجه به رابطه معنادار بین متغیرهای تحقیق می‌توان برای متغیر سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دارای اختلال بینایی یک مدل رگرسیون خطی بر مبنای متغیر عزت نفس برازش کرد.

جدول ۳. تحلیل واریانس رگرسیونی

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	p- مقدار
رگرسیون	۱۸۳۶/۴۰۱	۱	۱۸۳۶/۴۰۱	۱۲۹/۰۲۱	۰/۰۰۰
مانده	۷۳۵/۹۰۱	۵۱	۱۴/۲۳۳		
مجموع	۲۵۶۲/۳۰۲	۵۲			

بر اساس جدول ۳، p مقدار تحلیل واریانس رگرسیونی، برابر با ۰/۰۰۰۱ می باشد که کمتر از ۰/۰۵ است ($p > ۰/۰۵$)، لذا، مدل رگرسیون خطی فوق معنی دار است و فرض صفر رد می شود؛ بنابراین می توان یک مدل رگرسیون خطی بر مبنای متغیر مستقل برازش کرد.

جدول ۴. شاخص های مدل رگرسیون

مدل	خطای استاندارد برآورد	مربع ضریب همبستگی تصحیح شده	مربع ضریب همبستگی چندگانه	ضریب همبستگی چندگانه
۱	۰/۸۴۷	۰/۷۱۷	۰/۷۱۱	۳/۷۷۳

با توجه به جدول ۴، مربع ضریب همبستگی تصحیح شده (۰/۷۱۱) می باشد؛ بنابراین ۷۱/۱ درصد، تغییرات متغیر ملاک توسط متغیر مستقل پیش بینی می شود.

جدول ۵. ضرایب رگرسیونی

مدل	خطای معیار	ضرایب غیر استاندارد		t	p- مقدار
		B	بنا		
ثابت (سرزندگی تحصیلی)	۱۲/۵۸۰	۲/۰۱۸		۶/۲۳۳	۰/۰۰۰
عزت نفس	۰/۶۱۳	۰/۰۵۴	۰/۸۴۷	۱۱/۳۵۹	۰/۰۰۰

همچنین نتایج جدول ۵، نشان می دهد که p مقدار ضریب رگرسیونی متغیر عزت نفس مورد انتظار کمتر از ۰/۰۵ می باشند ($p > ۰/۰۵$)، لذا متغیر مستقل (پیش بین) عزت نفس قدرت پیش بینی متغیر وابسته (ملاک) سرزندگی تحصیلی دانش آموزان دارای اختلال بینایی را دارد. با توجه به اینکه مدل رگرسیون خطی بین متغیرهای عزت نفس با سرزندگی تحصیلی دانش آموزان دارای اختلال بینایی معنی دار است، می توان برای آن معادله خط رگرسیون در نظر گرفت.

$$y = 12.580 + (0.847 x)$$

بنابراین، می توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیون خطی بین متغیرهای عزت نفس با سرزندگی تحصیلی دانش آموزان دارای اختلال بینایی در سطح معنی داری ۰/۰۵ معنی دار است و فرض تحقیق تأیید می شود ($p > ۰/۰۵$). لذا می توان برای متغیر سرزندگی تحصیلی دانش آموزان دارای اختلال بینایی یک مدل رگرسیون خطی بر مبنای متغیر عزت نفس برازش کرد. به عبارت ساده تر می توان از روی متغیر عزت نفس در دانش آموزان دارای اختلال بینایی بی سرزندگی تحصیلی آنان را پیش بینی کرد و آن را به جامعه تعمیم داد.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین عزت نفس و سرزندگی تحصیلی دانش آموزان دارای اختلال بینایی نابینایان مهرشهر زاهدان بود. نتایج نشان داد بین عزت نفس و سرزندگی تحصیلی دانش آموزان دارای اختلال بینایی رابطه معناداری وجود دارد. این نتایج با یافته های پژوهش های بوستویک^۱ و همکاران (۲۰۲۲)، فرناندز^۲ و همکاران (۲۰۲۲) و لیو^۳ و همکاران (۲۰۲۲)، ژانگ^۴ و همکاران (۲۰۲۲) و یین (۲۰۲۲)، حیدریه زاده و رحیمی (۱۴۰۱)، میرگل و همکاران (۱۳۹۸) و کیانی و همکاران (۱۳۹۶) همخوانی دارد. در راستای تبیین این یافته می توان به این نکته اشاره کرد که دانش آموزانی که از عزت نفس بالایی برخوردارند، به طور طبیعی کسانی هستند که افکار و عقاید مثبت و به دوراز تعصبات شدید دارند از سوی دیگر داشتن یک دید و دورنمای مثبت از زندگی، خود به این معنی است که دانش آموزان از عزت نفس بالایی برخوردار است. ارضاء نیاز به عزت نفس به دانش آموزان امکان می دهد تا از توانمندی، ارزش و کفایت خود مطمئن شود از آن پس می تواند در تمامی جنبه های زندگی شایسته تر باشد و احساس سرزندگی تحصیلی کنند.

منابع

- حیدریه زاده، بهاره السادات؛ رحیمی، مرضیه (۱۴۰۱). رابطه بین تیپ های شخصیتی با شادکامی و عزت نفس در بین دانشجویان دانشگاه امام جواد (ع) شهر یزد، مطالعات و تحقیقات در علوم رفتاری، ۶۹ - ۸۲.
- کیانی، تیم؛ کیانی، معصومه؛ دالوندی، اصغر (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین عزت نفس و افسردگی دانش آموزان دختر، مجله افلاک، دوره ۱۰، ۳۴-۳۵.
- میرگل، احمد؛ عسکری، فرشته؛ محسنی، سحر (۱۳۹۸). نقش هوش معنوی و عزت نفس در پیش بینی خودکارآمدی دانش آموزان دختر و پسر متوسطه دوم، رویش روان شناسی، شماره ۴۴، ۱۲۷ - ۱۳۲.
- Acosta-Gonzaga, E. (2023). The Effects of Self-Esteem and Academic Engagement on University Students' Performance. *Behavioral Sciences*, 13(4), 348.
- Bostwick, K. C., Martin, A. J., Collie, R. J., Burns, E. C., Hare, N., Cox, S., ... & McCarthy, I. (2022). Academic buoyancy in high school: A cross-lagged multilevel modeling approach exploring reciprocal effects with perceived school support, motivation, and engagement. *Journal of Educational Psychology*, 18-32.
- Fernandes, B., Newton, J., & Essau, C. A. (2022). The mediating effects of self-esteem on anxiety and emotion regulation. *Psychological Reports*, 125(2), 787-803.
- Fong, C. J., & Kim, Y. W. (2021). A clash of constructs? Re-examining grit in light of academic buoyancy and future time perspective. *Current Psychology*, 40, 1824-1837.
- Heinze, N., Davies, F., Jones, L., Castle, C. L., & Gomes, R. S. (2022). Conceptualisations of well-being in adults with visual impairment: A scoping review. *Frontiers in Psychology*, 5752.

¹ - Bostwick
² - Fernandes
³ - Liu
⁴ - Zhang

- In, H. (2022). Longitudinal and reciprocal relationships between self-esteem, school adjustment, and happiness in Korean secondary school students. *School Psychology International*, 43(2), 135-155.
- Lei, W., Wang, X., Dai, D. Y., Guo, X., Xiang, S., & Hu, W. (2022). Academic self-efficacy and academic performance among high school students: A moderated mediation model of academic buoyancy and social support. *Psychology in the Schools*, 59(5), 885-899.
- Liu, X., Cao, X., & Gao, W. (2022). Does low self-esteem predict anxiety among Chinese college students?. *Psychology Research and Behavior Management*, 1481-1487.
- Lourens, H., & Swartz, L. (2016). Experiences of visually impaired students in higher education: bodily perspectives on inclusive education. *Disability & society*, 31(2), 240-251.
- Miklyaeva, A., & Gorkovaya, A. (2019). Self-esteem of teens with visual impairments as a predictor of hardiness. *Social Welfare: Interdisciplinary Approach*, 2, 94-105.
- Salih, H. E. B., & Kakizawa, T. (2022). Comparing the Two Educational Systems for Visually Impaired Students in Sudan: Pros and Cons. *Education Sciences*, 12(6), 411.
- Weißenfels, M., Hoffmann, D., Dörrenbächer-Ulrich, L., & Perels, F. (2022). Linking academic buoyancy and math achievement in secondary school students: Does academic self-efficacy play a role?. *Current Psychology*, 1-15.
- Xu, J., & Wang, Y. (2023). The impact of academic buoyancy and emotions on university students' self-regulated learning strategies in L2 writing classrooms. *Reading and Writing*, 1-19.
- Zhang, W., Gao, W., & Liu, X. (2022). Does attending elite colleges matter in the relationship between self-esteem and general self-efficacy of students in China?. *Heliyon*, 8(6), e09723.